

Sijoitetun lapsen koulunkäynti lakien valossa

Kenen vastuulla lapsen koulunkäyntiin liittyvät asiat ovat?

Lastensuojelulain 45 §:n mukaan sijoitetun lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta vastaa sosiaalihuollosta vastaava toimielin eli käytännössä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Päätettäessä lapsen koulunkäyntiin liittyvistä asioista, on sekä koulun henkilökunnan että sosiaalityöntekijän kaikissa tilanteissa pyrittävä hyvään yhteistoimintaan lapsen, vanhemman ja huoltajan kanssa.

Perusopetuslain 4 §:n mukaan lapsen asuinkunta on velvollinen järjestämään lapselle esi- ja perusopetusta. Jos huostaan otettu lapsi asuu muualla kuin omassa kotikunnassaan, tämä asuinkunta on siis velvollinen järjestämään opetuksen eikä voi siitä millään perusteella poiketa. Asuinkunnan on osoitettava lapselle perusopetuslain 6 §:ssä tarkoitettu lähikoulu (asiasta on tehtävä kirjallinen päätös).

Perusopetuslain 30 §:n ja 31 §:n perusteella lapsella on oikeus saada riittävä koulunkäynnin tuki. Kunta ei voi vedota resurssien puutteeseen, koska jokaisella on perustuslain 16 §:n mukaan oikeus saada maksutonta perusopetusta.

Lastensuojelulain 16 b §:ssa säädetään sijoituskunnan järjestämisvastuusta. ”Kunnan, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna taikka jälkihuollossa (*sijoituskunta*), on järjestettävä yhteistyössä 16 §:n 1 momentin tai 17 §:n mukaan vastuussa olevan kunnan (*sijoittajakunta*) kanssa lapselle tai nuorelle hänen huollon tai hoidon tarpeensa edellyttämät palvelut ja tukitoimet. Järjestetyistä palveluista ja tukitoimista aiheutuneet kustannukset sijoituskunta on oikeutettu perimään sijoittajakunnalta.”

Sijoitetun lapsen koulunkäynti on siis sekä sijoittajakunnan että sijoituskunnan yhteinen vastuu, vaikka toimintavelvollisuus on sijoittajakunnalla. Esimerkiksi jyvaskyläläisen lapsen ollessa sijoitettuna Kivijärvelle, Jyväskylä on sijoittajakunta ja Kivijärvi sijoituskunta.

Kuka maksaa kustannukset?

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 41§: Sijoitetun perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana on velvollinen maksamaan opetusta järjestävälle kunnalle tai muulle opetuksen järjestäjälle oppilaan perusopetuksesta aiheutuneet kustannukset. Kustannusten tulee olla välttämättömiä ja perusteltuja opetuksen ja siihen liittyvän tuen järjestämiseksi sijoitetun oppilaan kannalta. Esimerkiksi avustajan palkkaamisesta aiheutuneet kulut korvataan siltä osin, kun avustajan toiminta kohdistuu kyseessä olevaan sijoitettuun lapseen.

Missä asioissa koulun on oltava yhteydessä sosiaalityöntekijään?

Tehostettu ja erityinen tuki koulussa:

Perusopetuslaki 16 a §, Tehostettu tuki: Oppimissuunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa.

Perusopetuslaki 17 §, Erityinen tuki: Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa. Koululla/opetuksen järjestäjällä on siis velvollisuus varata huoltajille tai sosiaalityöntekijälle tilaisuus tulla kuulluksi ennen lasta koskevaa erityisen tuen päätöstä. Kuulemiseen ja muihin toimintatapoihin liittyvistä asioista on hyvä sopia koulun, sosiaalityöntekijän ja huoltajien kesken. On tärkeää kuulla huoltajilta itseltään, miten he haluavat olla mukana ja haluavatko he tulla kuulluksi, jos koulu tulee myöhemmin tekemään päätöksen heidän lastaan koskevassa asiassa.

Perusopetuslaki 17 a §: Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma: Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Suunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa.

Edellä mainituista lain kohdista nousee selkeä velvoite yhteistyöhön koulun, lapsen, huoltajan ja tarvittaessa sosiaalityöntekijän kesken. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on laissa mainittu laillinen edustaja, jonka kanssa yhteistyössä tehdään tehostetun tuen oppimissuunnitelma tai jota tulee kuulla ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä, mikäli huoltaja ei voi tai kykene olemaan lapsen elämässä mukana.

Käytännössä sosiaalityöntekijän ei tarvitse olla läsnä kaikissa palaverissa. On kuitenkin tärkeää olla sosiaalityöntekijään puhelimitse yhteydessä ennen palaveria ja päätösten tekemistä ja kertoa tulevasta palaverista ja sen sisällöstä. Sosiaalityöntekijä voi siten itse arvioida osallistuuko hän palaveriin. Mikäli sosiaalityöntekijä ei ole palaverissa paikalla, tehdyt asiakirjat/päätökset toimitetaan sosiaalityöntekijälle jälkikäteen.

Mistä koulunkäyntiin liittyvistä asioista sijaishuoltopaikka voi päättää?

Sijoitetun lapsen koulunkäyntiin liittyvistä asioista vastaa viime kädessä aina lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Sijaisperheen vanhemmat /lastensuojelulaitoksen työntekijät hoitavat käytännössä yhteistyön koulun kanssa. He voivat päättää itse lapsen arkeen liittyvistä asioista ja ratkaisuista, esim. allekirjoittavat koepaperit ja kuittaavat poissaolot

Mitä tietoa koululla on oikeus saada sijoitetusta lapsesta?

Perusopetuslain 41 §:n mukaan opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä. Mitään tarkkaa lainkohtaa ei ole olemassa siitä, mitkä asiat ovat opetuksen kannalta välttämättömiä. Sen arvioinnissa, mitä saa luovuttaa ja mitä ei, auttaa se, että laittaa itsensä perustelevaan, miksi tieto on opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön.

Tieto huostaanotosta ja sijoituksesta on koululle välttämätön tieto. Huoltajuus säilyy huostaanoton jälkeenkin lapsen biologisilla vanhemmilla ja heillä on oikeus saada tietoa lapsensa koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Sosiaalityöntekijältä koulu saa päivitetyt tiedot siitä, kenellä kaikilla on tiedonsaantioikeus lapsen asioissa. Sosiaalityöntekijällä on lastensuojelulaissa säädetty yhteistyövelvoite huoltajiin päin. Mikäli huoltajat eivät esimerkiksi pysty osallistumaan lapsen koulupalavereihin, sosiaalityöntekijä tai sijaisvanhemmat voivat toimia tiedon välittäjänä yhteisesti sovitulla tavalla. Näin vanhemmat saavat tarvittavat tiedot ja voivat osaltaan olla lapsen tukena koulunkäynnissä mahdollisuuksiensa mukaan.

Lähteet:

- Kuntaliiton uutiskirje. Lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus.
- Lait (www.finlex.fi):
 - Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (29.12.2009/1704)
 - Lastensuojelulaki (13.4.2007/417)
 - Perusopetuslaki (21.8.1998/628)
- Lastensuojelun käsikirja (www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja)
- Rätty, T. (2012). Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Porvoo:Bookwell Oy.